

Ari Koponen ps

Kirjallinen kysymys sijaishuollon nykytilaselvityksen käynnistämistä

Eduskunnan puhemiehelle

1.1.2008 voimaan tulleen lastensuojelulain kokonaisuudistuksen piti vähentää huostaanottoja. Huostaanotot ovat kuitenkin lisääntyneet siten, että määrä lähes kaksinkertaistui 1990-luvulta 2010-luvulle. Vuonna 1997 sijoitettuja lapsia oli 9 818 ja vuonna 2018 peräti 18 544.

Valtakunnallista tilastotietoa sijoitusten syistä ei ole. Hyvin pienellä otoksella ja sosiaalityöntekijöiden näkemyksiin perustuen väitetään, että huostaanottojen syyt liittyisivät vanhempien kasvatusongelmiin, perheväkivaltaan, mielenterveyden ongelmiin ja päihteiden käyttöön (mm. HuosTa-tutkimus, 116 työntekijän haastattelu, 410 lasta).¹

Tietooni on tullut usealta taholta, että erilaiset terveydentilan ongelmat johtavat usein lastensuojelun asiakkuuteen (mm. autismin kirjon häiriöt). Tutkimuksen mukaan sijaishuoltoon siirtyneistä lapsista yli kolmanneksella oli fyysinen tai neurologinen sairaus tai sen epäily².

Kuntaliiton laajan lastensuojelukyselyn 2017 tulosten mukaan peruspalvelut ovat heikentyneet. Sosiaalityöntekijät esittivät ongelmaksi, että lastenpsykiatrialla lapsi ei saa hoitoa tai terapiaa ilman huostaanottoa. Toisaalta taas sijoitetun lapsen/nuoren saattaa olla vaikea saada palveluja, kun katsotaan, että hän saa tarvitsemansa palvelut lastensuojelun kautta. Sosiaalityöntekijät totesivat, että sijaishuolto ei ole psykiatrisen hoidon korvike³. HuosTa-tutkimuksen mukaan tutkimuksen lapsista 70 % ei ollut saanut jotain tarvitsemaansa palvelua riittävästi ennen sijoitusta.

Edellä olevien tutkimusten perusteella on ilmeistä, että täysin muut syyt kuin mielenterveys, päihteet tai väkivalta saattavat johtaa sijoituksiin. Asia edellyttää tarkempaa selvittelyä.

Lastensuojelun epäkohtia selvitelleen tutkimuksen mukaan sijaishuollon väkivalta ja sijoitettujen lasten huono kohtelu ovat olleet viranomaisten tiedossa vuosikymmenten ajan.⁴ Väkivalta on tunnistettu, mutta sitä ei ole poistettu.

1 Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset, HuosTa-hankkeen (2014-2015) päätulokset, THL raportti 3/2016.

2 Suomi lasten kasvuympäristönä, THL raportti 7/2018.

3 Kuntaliiton Lastensuojelun 2017 kuntakyselyn tuloksia.

4 Lastensuojelun sijaishuollon epäkohdat ja lasten kaltoinkohtelu 1937—1983.

Kirjallinen kysymys KK 318/2020 vp

Näyttää siltä, että yhteiskunnan rahallinen panostus lastensuojeluun ja sijaishuoltoon tuottaa syrjäytymistä. Erään tutkimuksen mukaan huostaanoton kokeneet lapset ja nuoret kuolevat ennen 25-vuotissyntymäpäiväänsä yli kolme kertaa useammin kuin muut ikätoverinsa (aineiden väärinkäyttö, onnettomuudet ja itsemurhat).⁵ Kouluterveystutkimus tekee näkyväksi sijoitettujen lasten kokemukset väkivallasta.⁶ Lapset karkailevat sijaishuoltopaikoistaan, ja karkumatkoja kirjataan vuosittain yli 3 000 kpl. Näistä lapsista 30,5 % on joutunut jonkin rikoksen uhriksi.⁷ Näyttää ilmeiseltä, etteivät sosiaali- ja terveysministeriön lainsäädäntöhankkeet ole perustuneet tutkituun tietoon eivätkä liioin palveluja käyttävien ihmisten tarpeisiin ja toiveisiin.

Lastensuojelun kustannukset ovat nousseet juuri siellä, missä ei ole ollut tarkoitus. Sosiaali- ja terveysministeriön lainvalmistelulla ja erilaisilla hankkeilla on mahdollistettu sijaishuollon miljardibisneksen syntyminen, joka syrjäyttää lapsiamme aiheuttaen mittaamattomia inhimillisiä kärsimyksiä. Syrjäytyneet lapset ovat tulevaisuuden aikuisia, joista aiheutuu yhteiskunnalle merkittävä rasite ja kuluerä.

Sosiaalipalvelujen käyttäjän ja lastensuojelun asiakkaan toiveita ja tarpeita ei ole koskaan laajamittaisesti selvitetty eikä asiakastytyväisyyskyselyjä tehty. Näin ollen myöskään toimenpiteet eivät ole voineet kohdentua oikein ja kustannustehokkaasti. Tämä on selvästi todennettavissa edellä mainituista tutkimuksista.

Tuoreessa sosiaali- ja terveysministeriön Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelmassa todetaan, että tieto sijoitettujen lasten kokemasta väkivallasta on epätarkkaa. Vallitseva käsitys on, että tutkimukset kuvaavat vain jäävuoren huippua ja että väkivaltakokemusten kirjo ja määrä ovat suurempia kuin mitä tutkimuksissa on arvioitu.⁸

Arvoisa ministeri Kiuru, olette eduskunnan kyselytunnilla 21.11.2019 vastannut kansanedustaja Tanuksen kysymykseen, jonka mukaan lastensuojelun asioissa pitää ottaa napakampi ote. Olette todennut, että sijaishuollon nykytilan selvittäminen voidaan tehdä, jos eduskunta niin haluaa.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Oletteko tiedustellut, mitä mieltä eduskunta on sijaishuollon nykytilan puolueettoman haastattelututkimuksen käynnistämisestä ja

oletteko itse aikonut ryhtyä toimiin sijaishuollon nykytilaselvityksen käynnistämiseksi ja mikä on sen aikataulu?

5 British Medical Journal 2001;323:207-208.

6 Laura Kestilä, Reija Paananen, Antti Väisänen, Anu Muuri, Marko Merikukka, Tarja Heino, Mika Gissler. Kodin ulkopuolelle sijoittamisen riskitekijät. Rekisteripohjainen seurantatutkimus Suomessa vuonna 1987 syntyneistä, Yhteiskuntapolitiikka 77 (2012):1.

7 Sami Isoniemi, Sijaishuoltopaikasta luvatta poistuminen ja sinne palaamatta jääminen poliisin lastensuojeluviranomaiselle antaman virka-avun näkökulmasta, 2019.

8 Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020?2025 STM 2019:27.

Kirjallinen kysymys KK 318/2020 vp

Helsingissä 21.4.2020

Ari Koponen ps